

ACC. N:R M. 14678:1-5.

Landskap: Blekinge ..... Upptecknare: Agneta Sundelöf, Lund
Härad: Östra ..... Berättare: Anton Pettersson
Socken: Torhamn ..... Berättarens yrke: landbrukare o. stenhuggare
Uppteckningsår: 1958 ..... Född år 1878 i Torhamn

FOLKLIVS-
ARKIVET
LUND

När den nya tiden kom till bygden. s. 1-4.
Mjölkhare. s. 4.
Klaka. s. 4-5.

LUF 73

Anton Petersson har bott i Tvisten hela sitt liv utom de 10 -15 åren han bodde i Grisslevik som stenhuggare. Som barn tjänade han hos bönder, men större delen av sitt liv har han varit lantbrukare på den gård han nu bebor och själv inköpt .

"Man betalade alltid i pengar. Möjligen gav man lite mat extra på den större gårdarna, mjölk och potatis kanske. Men det var snarare i senare tid --- för en 40 år se? --- än tvärtom. Som barn tjänade jag hos bönderna för praktiskt taget ingenting --- men det var ju på den tiden då de sålde föräldralösa barn på auktion för 10-15 kr. Min hustru har också tjänat, vid 25 års ålder hade hon 75-80 kr om året. Och då arbetade hon från 6 på morgonen till 8 på kvällen. Och inte var det bättre i stan så det lönade sig inte att fara dit. En 70-årig gubbe berättade för mig, att han på skeppsvarvet där fick 1.20 om dagen, och så 25 öres påökning för vart tjänsteår. När han fick 2 kr, gifte han sig, och de klarade sig på det.

Närmaste handelsboden här är i ~~Konungshamn~~ Konungshamn. Den har funnits så länge jag minns. I Jämjö fanns det också ett par lite större, och i Grebbegården var det en ~~fin gammal affär~~ fin gammal affär.

Bystämman finns här inte, och har såvitt jag vet aldrig funnits.

Andelsslakteriet började för ungefär 40 år sen och det var bra. Tidigare gick det slaktare runt här, och de lurade bön-

derna många gånger. Mejeriföreningen var också bra, men den gick ihop med Karlskronas nu nyligen. Kött och mjölk fick bönderna avsatt på det viset, och sin potatis kunde de lämna på stärkelsefabriken i Gisslövik. De pengarna kom väl till pass.

Förr hade man oxar som dragdjur i arbetet och så häst bredvid. Man hade både vagnar med och utan fjädrar. Boltvagnar kallade vi en vagn, som fanns för en 100 år sen och hade träaxlar och trähjul. Cyklar började man använda när jag var 20 år. Men det var så sällsynt, att jag minns, att jag minns att de demonstrerades på en uppvisning i Karlskrona.

Posten har vi fått hämta i Konungshamn, i affären där, ända tills för några år sen. När jag bodde i Gisslövik fick vi gå till Torhamn och hämta den.

Här fanns inga industrier. Jämjö fick så småningom sin träindustri, Sandhamn sin hamn för ett tag sen och Fågelmara har sitt rökeri, som sysselsätter 300 man.

Stenhuggeriet som fanns ett tag var den första industrien. Jag var själv stenhuggare i 10-15 år. Det kunde man tjäna lite på. Själv kunde jag komma upp i 5 kr om dagen, men då måste man verkligen kunna arbeta.

Det bästa folket här for till Amerika. Där arbetade de upp sig, lärde sig lite och tjänade pengar. Min en bror utbildade sig t.ex. till snickare där. Vårt välstånd nu kommer, är jag helt övertygad om, av Amerikapengar.

För 70-80 år sen var alla bondgårdar som min soms gård (stor parstuga i 2 vån.) Då bodde de fattiga i små stugor, t.o.m. i sten-källare. För 50 år sen började de bygga villor. Mitt hus här t.ex. är 40 år gammalt (hus med 4 rum regelbundet lagda + förstuga och veranda).

Man åt potatis och strömming ett par 3 ggr om dagen. Och grovt bröd. Kanhänd~~ig~~ inte alla fick så de blev mätta, men god och närande kost var det.

Enda nöjet vi hade var dans på vägen. Det var dragspel och fiol --- och spela kunde de. Och så skulle det vara stort kalas minst en gång om året i alla gårdar om de var aldrig så fattiga. Men alla fick inte vara med --- inte de allra fattigaste och enklaste. De kalasen är helt borta, men de var ju rent onormala.

Husbonden kunde vara hur elek som helst mot sina tjänare. Om han slog dem, så gjorde det inte så mycket om han slog ihjäl dem --- det var bara att betala mansbot. Om de inte kom till arbetet, så var det bara att låta hämta dem med länsmans hjälp. Dåligt betalt fick de och betyg skrev han, som kunde vara hur dåliga som helst, för inte kunde de läsa. För ungefär 50 år sen blev det där bättre. Det fanns lite industrier då, och folk kunde fara till Amerika, och det blev fler platser att väja på och större anspråk på lömerna.

Ja, nog fanns det en del övernaturliga ting förr i världen. Det fanns några kärringar och så finnarna förstäss, som kun-

de göra en massa sånt. Så väl som det finns en god makt, så finns det väl en ond, och de kunde tydligen göra så de kom i förbund med den onde själv. Nu x finns det inga sådana människor, de gamla är döda, och inga unga intresserar sig för sånt.

Men jag kan berätta om när jag och en kamrat skjöt en mjölkhare. Vi var ute och jagade ,och på hemvägen såg vi plötsligt en hare här uppe i ljunghäcken. Vi skjöt båda, och vi var säkra på att vi träffat, men hur vi letade hittade vi ingen hare. Allt vi fann var ett gammalt uppstoppat strumpskäp och några avbrända trästickor. Min kamrat var övertygad om att vi skjutit en sån där mjölkhare, och när vi tittade efter såg vi att haglen gått rakt igenom den där bråten. Dagen efter kom det en gumma, som bodde i närheten, hem till oss och frågade om det var vi som skjutit uppe i ljunghäcken. Jo. det var det ju. 'Ni skjöt en hare förståss', sa hon. Det stämde ju. 'Ja, jag förstår det,' sa hon, 'för jag har inte sett honom sen dess'. Och så talade hon helt uppriktigt om att det var hennes mjölkhare. 'Men jag kan inte förstå vad ni hade i bössan för något'. Vi sa, att vi inget hade, och det tyckte hon var bra, men sen talade jag med den jag köpt bössan av, och då fick jag förklaringen. Han hade preparerat bössan så att inget ont kunde hända med den, med vättesilver och vigselgull och örter och vad det nu var för nåt. Så nog var det en sådan där hare vi tagit död på.

Och finnarna de kunde de med. Det var en gubbe här nere

vid vägen, som en gång kört en finne med sin häst och vagn, och som tack fick han 3 små kulor. Med dem kunde han bota fistel, bara man tvättade sig i vatten som kulorna legat i, och sen slog vatt-net på elden. Sämt botade gubbe så länge han levde och tog 50 öre i betalning var gång.

För bara en 30 år sen var det en gubbe, som fick alla sina kräk förgjorda av en grannkäring. De bara dog för honom, vad han än gjorde. Konsult Larsson var där och tittade, och fast gubben bara skrattade åt honom, sa han, att det var bäst att man flyttade på ladugården, för där var gjort något i den gamla, som ingen rädde på. Och till sist flyttades ladugården och det hjälpte med detsamma.